

GUIA DOCENT
Teoria i mètodes en geografia
(Geografies crítiques)

CURS 2013-14

UAB

Universitat Autònoma
de Barcelona

Guia docent

Titulacions de Grau i de Màster

1. Dades de l'assignatura

Nom de l'assignatura	Teoria i mètodes en geografia (Geografies crítiques)
Codi	101596 Grau de Geografia i ordenació del territori
Crèdits ECTS	6 assignatura optativa
Curs i període en el que s'imparteix	quart curs; primer semestre
Horari	Grup 70: campus virtual
Lloc on s'imparteix	Facultat de Filosofia i Lletres
Llengües	català

Professor/a de contacte

Nom professor/a Abel Albet i Mas

Departament Geografia

Universitat/Institució Universitat Autònoma de Barcelona

Despatx B9 / 1050 (Facultat de Filosofia i Lletres)

Telèfon 935811577; 935811527

e-mail abel.albet@uab.cat

Horari d'atenció atenció presencial a la UAB: dimarts i dijous de 9h a 10h

2. Equip docent

Nom professor/a Abel Albet i Mas

Departament Geografia

Universitat/Institució Universitat Autònoma de Barcelona

Despatx B9 / 1050 (Facultat de Filosofia i Lletres)

Telèfon 935811577; 935811527

e-mail abel.albet@uab.cat

Horari de tutories atenció presencial a la UAB: dimarts i dijous de 9h a 10h

Prerequisits

Es requereix el compromís de seguir de manera habitual les sessions de classe i de participar-hi activament. Per poder seguir l'assignatura es requereix poder llegir textos en anglès o francès.

4.- Contextualització i objectius formatius de l'assignatura

El compromís crític i social de la geografia.

El pensament crític i radical inspira alguna de les més brillants mirades interpretatives, alternatives i dissidents sobre llocs i espais, denunciant com el capitalisme afecta les persones a tots els nivells de la vida social, modelant i remodelant no només la dimensió física de l'espai sinó també l'art, la cultura i les mentalitats que s'hi identifiquen. Alhora, llocs i espais han permès generar una de les més riques tradicions de textos crítics en mostrar com el paper central de l'espacialitat dins el sistema capitalista (des de l'activisme ciutadà fins el planejament institucionalitzat) s'encarrega de transformar constantment aquest sistema econòmic i la nostra manera d'entendre la política.

La geografia, com moltes altres disciplines acadèmiques i universitàries, s'ha institucionalitzat en complicitat amb l'Estat. Tanmateix, en diferents moments històrics han emergit diferents subjectes i discursos que han estat capaços de generar coneixements alternatius als produïts pel saber institucionalitzat, sovint tot desenvolupant una actitud compromesa amb les lluites socials, dins i fora de l'acadèmia. Tot partint de l'anàlisi de les relacions entre poder, política i coneixement geogràfic, hi ha (encara) unes formes de pensament geogràfic alternatives a les instituïdes en la nostra societat actual que mostren la seva validesa a l'hora d'entendre, experimentar i lluitar per un món millor.

Espais i geografies dissidents, coneixements situats i discursos no hegemònics, subversió dels discursos geogràfics institucionalitzats. Geografies radicals, geografies crítiques. Geografia i anarquisme. Mirades crítiques sobre els temps i els espais de la globalització. Postmodernisme i deconstrucció de les metanarratives. Gir cultural, gir espacial, espacialització de la teoria social. Orientalisme, postcolonialisme, alteritat. Noves geografies socials: territoris de les minories, diàspores dels marginats, espais de les exclusions. Identitat cultural i territorial, producció i consum. Multiculturalisme i celebració de la diferència; cultura global. Sentit del lloc i desterritorialització; comunitats imaginàries i ciberespais. Desig, cos, sexe. Homogeneïtzació i hibridació. Construcció, transformació, apropiació, mercantilització del paisatge; el paisatge com producte i com text; semiòtica del paisatge.

5.- Competències i resultats d'aprenentatge de l'assignatura

Comunicació escrita	- organitzar i redactar textos escrits d'una manera clara, correcta i apropiada a cada circumstància.
Comunicació oral	- expressar-se de forma adequada, eficaç i lingüísticament correcta en diferents situacions formals de tipus oral (lectures, conferències, presentacions diverses, exposicions en diferents àmbits, etc.). - dominar i identificar els recursos persuasius que intervenen en els diferents discursos. Domini de l'eficàcia expressiva i la pràctica dels procediments argumentals i textuals.
Anàlisi i síntesi	- explicar les relacions que tenen lloc al territori, a les diferents escales i àmbits; amb la

	<p>interrelació amb el medi i amb la realitat social, política, econòmica i cultural; amb la combinació de la dimensió temporal.</p> <ul style="list-style-type: none"> - utilitzar la informació geogràfica com instrument d'interpretació del territori. - explicar els aspectes de l'actualitat territorial en els mitjans de comunicació.
Transversalitat	<ul style="list-style-type: none"> - mostrar comprensió espacial envers els fenòmens històrics, econòmics, culturals i socials que tenen el territori com protagonista actiu o passiu. - visió dels problemes territorials de manera integrada, combinant l'enfocament general amb l'especialitzat, l'escala local amb la global. - disposició i habilitat per a treballar en grup (interdisciplinari, intercultural, internacional).
Compromís ètic	<ul style="list-style-type: none"> - compromís ètic davant les injustícies, desequilibris i desigualtats que es donen al territori actual. - posicionament polític davant actituds, principis i iniciatives espacials que es donen en relació al territori. - implicació social en la transformació del territori, en tant que ciutadans i en tant que científics. - capacitat de generar un discurs crític i propi davant la realitat territorial, i davant els discursos externs i dominants.
Aprenentatge autònom	<ul style="list-style-type: none"> - saber treballar amb esforç personal. - gestionar eficientment el temps disponible de manera realista. - mostrar coneixement dels mecanismes d'accés a la documentació i a la informació per al treball personal. - desenvolupar l'autocrítica i la iniciativa personal.

6.- Continguts de l'assignatura

Programa (molt) orientatiu:

- La geografia en tant que ciència social: necessitat i viabilitat d'una mirada crítica en/per a la geografia
- Espais i geografies dissidents, coneixements situats i discursos no hegemònics, subversió dels discursos geogràfics institucionalitzats
- Diversitat i pluralitat en les perspectives crítiques i radicals: geografies marxistes, anarquistes, socials, del benestar...
- Justícia social, justícia territorial
- La responsabilitat espacial
- La lluita ambiental
- Alternatives a l'organització i l'ordenació territorial
- La ciutat: lloc de conflicte creatiu
- Les cartografies crítiques
- Polítiques, geografies, geopolítiques
- L'activisme, la resistència, la denúncia
- Referents i inspiracions

El programa definitiu i efectivament vàlid de l'assignatura es repartirà durant la primera sessió de classe del curs.

7.- Metodologia docent i activitats formatives

Estratègies d'ensenyament-aprenentatge desenvolupades pel professor:

- docència en classes magistrals;
- organització de les sessions de fòrum i debat;
- impartició de sessions de pràctiques;
- proposta i guiatge en lectures obligatòries;
- tutories dels treballs;

- desenvolupament de casos;
- eventualment, participació de conferenciants externs;
- eventualment, sortides de camp i visites a exposicions;

Activitats que realitzaran els alumnes:

- seguiment ineludible de les sessions de classe;
- participació necessària en les sessions de fòrum i debat;
- participació necessària en les sessions de pràctiques;
- lectura sistemàtica de textos obligatoris; presentació de resums i ressenyes;
- assistència a les eventuais sortides de camp i les visites a exposicions;
- desenvolupament d'un assaig breu (escrit, individual, tutoritzat pel professor);
- preparació i presentació pública (oral, en grup, tutoritzat pel professor) d'un fòrum de debat sobre una temàtica relacionada amb el pensament geogràfic;
- realització d'una prova escrita o oral.

La metodologia definitiva i efectivament vàlida de l'assignatura es donarà a conèixer durant la primera sessió de classe del curs

8.- Avaluació

1. *Resum escrit de cadascuna de les lectures obligatòries i participació en el corresponent fòrum de debat.* Treball individual. Es tractarà de fer un resum breu de cada lectura proposada i de respondre, també breument, a les preguntes plantejades en relació a cada text. Les respostes/opinions/comentaris a les preguntes plantejades també formaran part del fòrum-debat obert al Campus Virtual per a cada tema. Cal entregar un mínim de resums. Data d'entrega: amb freqüència aproximadament setmanal, el dia que s'indiqui al Campus Virtual; improrrogable. [L'avaluació valorarà la capacitat de síntesi i de captació-abstracció de les idees principals (pel que fa al resum escrit) i la quantitat i adequació de les intervencions fetes en el fòrum-debat. Suposa un terç de la nota final].
2. *Prova individual oral o escrita.* [L'avaluació valorarà l'assimilació de coneixements, la capacitat d'anàlisi, de síntesi i d'interpretació. Suposa un terç de la nota final].
3. *Assaig creatiu breu en relació a les geografies crítiques.* Treball escrit individual. [L'avaluació valorarà l'expressió adequada, la coherència en el desenvolupament, el maneig de bibliografia, l'originalitat, etc. Suposa un terç de la nota final].

Per poder ser avaluat/da cal haver entregat-presentat totes les parts avaluable i haver participat activament en les sessions de fòrum-debat. La no presentació d'alguna de les parts avaluable comportarà un "No presentat/da" com nota final. L'avaluació final de l'assignatura es farà únicament en la convocatòria de febrer de 2014: NO hi ha segona convocatòria el juny de 2014. NO hi ha reavaluació. Cal assistir a la trobada presencial de novembre de 2013.

Els criteris d'avaluació definitius i efectivament vàlids es donaran a conèixer durant la primera sessió de classe del curs.

9- Bibliografia i enllaços web

- AITKEN, Stuart; VALENTINE, Gill (eds.) (2006). *Approaches to Human Geography*. Londres: Sage.
- ALBET, Abel & BENACH, Núria (2012). *Doreen Massey. Un sentido global del lugar*. Barcelona: Icaria.
- ALINSKY, Saul (et alii) (2012). *Tratado para radicales. Manual para revolucionarios pragmáticos*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- ALLEN, John; MASSEY, Doreen (eds.) (1995). *Geographical worlds*. Milton Keynes-Oxford: The Open University Press-Oxford University Press.
- ARFUR, Leonor (coord.) (2005). *Pensar este tiempo. Espacios, afectos, pertenencias*. Buenos Aires: Paidós.
- ARNAU, Xavier (et alii) (2007). *Ciència i compromís social. Élisée Reclus (1830-1905) i la geografia de la llibertat*. Barcelona: Residència d'Investigadors CSIC-Generalitat de Catalunya.
- BAÑOS, Antonio (2009). *La economía no existe. Un libelo contra la econocracia*. Barcelona: Los libros del lince.
- BENACH, Núria (2012). *Richard Peet. Geografía contra el neoliberalismo*. Barcelona: Icaria.
- BENACH, Núria; ALBET, Abel (2010). *Edward W. Soja. La perspectiva postmoderna de un geógrafo radical*. Barcelona: Icaria.
- BLUNT, Alison; WILLS, Jane (2000). *Dissident geographies. An introduction to radical ideas and practice*. Londres: Guilford Press.
- CAPRON, Guénola (et alii.; eds.) (2011). *La geografía contemporánea y Élisée Reclus*. Mèxic DF: Publicaciones de la Casa Chata.
- CLOKE, Paul; CRANG, Philip; GOODWIN, Mark (eds.) (2004). *Envisioning Human Geographies*. Londres: Arnold.
- CLOKE, Paul; JOHNSTON, Ron (eds.) (2005). *Spaces of Geographical Thought*. Londres: Sage.

- CONTI, Antonio (et alii) (2004). *Nociones comunes. Experiencias y ensayos entre investigación y militancia*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- CORNA PELLEGRINI, Giacomo (2007). *Geografía diversa e preziosa. Il pensiero geografico in altri saperi umani*. Roma: Carocci.
- CRANG, Mike; THRIFT, Nigel (eds.) (2000). *Thinking space*. Londres: Routledge.
- CRESSWELL, Tim (2013). *Geographic Thought. A Critical Introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- DAVIDSON, Joyce; BONDI, Liz; SMITH, Mick (eds.) (2005). *Emotional Geographies*. Aldershot: Ashgate.
- DELGADO-MAHECHA, Ovidio (2003). *Debates sobre el espacio en la geografía contemporánea*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia
- EKERS, Michael (et alii) (eds.) (2013). *Gramsci. Space, Nature, Politics*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- FEATHERSTONE, David (2008). *Resistance, Space and Political Identities. The Making of Counter-Global Networks*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- FEATHERSTONE, David (2012). *Solidarity. Hidden Histories and Geographies of Internationalism*. Londres: Zed Books.
- FEATHERSTONE, David; PAINTER, Joe (eds.) (2013). *Spatial Politics. Essays for Doreen Massey*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- HARRISON, Stephan; PILE, Steve; THRIFT, Nigel (eds.) (2004). *Patterned Ground. Entanglements of Nature and Culture*. Londres: Reaktion Books.
- HARVEY, David (2001). *Spaces of Capital. Towards a Critical Geography*. Edinburgh: Edinburgh University Press [trad.cast. *Espacios del capital. Hacia una geografía crítica*. Madrid: Akal, 2007].
- HARVEY, David (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press. [trad.cast.: *Breve historia del neoliberalismo*. Madrid: Akal, 2007].
- HARVEY, David (2010). *The Enigma of Capital and the Crisis of Capitalism*. Londres: Profile Books. [trad.cast.: *El enigma del capital y las crisis del capitalismo*. Madrid: Akal, 2012].
- HARVEY, David (2012). *Rebel Cities* [trad.cast.: *Ciudades rebeldes. Del derecho de la ciudad a la revolución urbana*. Madrid: Akal, 2013].
- HIERNAUX, Daniel; LINDÓN, Alicia (eds.) (2007). *Tratado de geografía humana*. Rubí: Anthropos.
- HOLLOWAY, Lewis; HUBBARD, Phil (2001). *People and Place. The extraordinary geographies of everyday life*. Harlow: Prentice Hall.
- HOLLOWAY, Sarah L.; RICE, Stephen P.; VALENTINE, Gill (eds.) (2003). *Key Concepts in Geography*. Londres: Sage.
- HUBBARD, Phil; KITCHIN, Rob; BARTLEY, Brendan; FULLER, Duncan (2002). *Thinking Geographically. Space, Theory and Contemporary Human Geography*. Londres: Continuum.
- HUBBARD, Phil; KITCHIN, Rob; VALENTINE, Gill (2004). *Key Thinkers on Space and Place*. Londres: Sage.
- HUBBARD, Phil; KITCHIN, Rob; VALENTINE, Gill (2008). *Key Texts in Human Geography*. Londres: Sage.
- LINDÓN, Alicia; HIERNAUX, Daniel (dirs.) (2010). *Los giros de la geografía humana. Desafíos y horizontes*. Rubí: Anthropos.
- LINDÓN, Alicia; HIERNAUX, Daniel (dirs.) (2010). *Geografías de lo imaginario*. Rubí: Anthropos.
- LIVINGSTONE, Davis N. (2003). *Putting Science in its Place. Geographies of Scientific Knowledge*. Chicago: The University of Chicago Press.
- MASSEY, Doreen (2005). *For Space*. Londres: Sage.
- MENDOZA, Cristóbal (ed.) (2008). *Tras las huellas de Milton Santos. Una mirada latinoamericana a la geografía humana contemporánea*. Rubí: Anthropos.
- MEZZADRA, Sandro (ed.) (2008). *Estudios postcoloniales. Ensayos fundamentales*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- MITCHELL, Don (2000). *Cultural geography. A Critical Introduction*. Oxford: Blackwell.
- MONTOYA G., Jhon Williams (ed.) (2009). *Lecturas en teoría de la geografía*. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.
- MOREIRA, Ruy (2006). *Para onde vai o pensamento geográfico? Por uma epistemologia crítica*. São Paulo: Contexto.
- NEVE, Mario (2004). *Itinerari nella geografía contemporanea*. Roma: Carocci.
- NOGUÉ, Joan; ROMERO, Joan (eds.) (2006). *Las otras geografías*. València: Tirant lo Blanc.
- PEET, Richard (1998). *Modern geographical thought*. Oxford: Blackwell.
- PRYKE, Michael; ROSE, Gillian; WHATMORE, Sarah (eds.) (2003). *Using Social Theory. Thinking through Research*. Londres: Sage.
- SANTOS, Milton (1978). *Por uma geografía nova. Da crítica da geografía a uma geografía crítica*. São Paulo: Hucitec [trad. cast. *Por una geografía nueva*. Madrid: Espasa Calpe; 1990].
- SOJA, Edward (1989). *Postmodern Geographies. The Reassertion of Space in Critical Social Theory*. Londres: Verso.
- SOJA, Edward (2010). *Seeking Spatial Justice*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- VAIOU, Dina; HADJIMICHALIS, Costis (2012). *[L'espai en el pensament radical. (original en grec)]*. Atenes: Nicos Poulantzas Institute.

La bibliografia definitiva i efectivament vàlida es donarà a conèixer durant la primera sessió de classe del curs.